

Fisk & Vilt

Nr. 1 - 2009 Forum for lokal vilt- og fiskeforvaltning

Den ultimate fiskeopplevelsen
Rådyrforvaltning
Ål - en tapt ressurs?

Ingen nedgang for jakt og fiske

I forbindelse med denne utgivelsen av Fisk&Vilt har vi foretatt en liten uformell kartlegging. Målet med dette har vært å gi oss en formening om hvordan den nåværende økonomiske krisen påvirker etterspørselen etter jakt og fiske. Hovedfunnet kan summeres opp på følgende måte; jakt og fiske som næring virker å være forbløffende lite konjunkturavhengig.

Situasjonen varierer naturlig nok mellom ulike produkter og markeder. Tilbydere av laksefiske med eksklusivt tilsnitt, beregnet på bedriftsmarkedet, er ikke overraskende de som merker de harde tidene mest. I den andre enden av produktskalaen finner vi selve råstoffet; det enkle jakt- og fiskekortsalget, som så langt ser ut til å gå mot en vekst i 2009. Mellom disse ytterpunktene finner vi et vell av tilbud med større eller mindre grad av tilrettelegging, og hovedinntrykket er at de aller fleste ser ut til å gå mot en relativt god sesong.

Ser man på det langsiktige perspektivet, lover dette godt med tanke på de ambisjonene man har om økt verdiskapning knyttet til denne næringen. Innovasjon Norge fokuserer sterkt på naturbaserte opplevelser

i sine strategier, og mange mener at det er her Norge har sitt absolutt største potensial for vekst frem mot 2020. At man i liten grad er påvirket av økonomiske opp- eller nedturer, bør være positivt for grunneiere som ønsker å utvikle tilbud basert på sine utmarksressurser. Det viktigste for å lykkes blir for disse fortsatt fokus på en fornuftig balanse mellom forvaltning og markedsorientert produktutvikling.

Det finnes ingen entydig forklaring på hvorfor jakt og fiske slipper unna de negative effektene av en global økonomisk nedtur. Innenfor reiselivet mener man at flere nordmenn i år vil bruke en større del av både ferietid og feriepengene i hjemlandet. Ettersom hjemmemarkedet er særdeles viktig for den fangstrelaterte opplevelsesnæringen, slår dette kraftig ut i positiv retning for denne sektoren. Vi tror allikevel den viktigste forklaring ligger hos jegerne og fiskernes lidenskapelige forhold til sin hobby. Man vil i usikre tider kanskje spare inn på andre områder, men den årlige jakt- eller fisketuren er det siste som ryker. Så vidt vi kan forstå gjelder dette uavhengig av alder, kjønn eller nasjonalitet. Vi ser selvsagt ikke noe negativt i dette.

Laksefiskeprosjektet

Innovasjon Norge og Norske Lakseelver har de tre siste årene samarbeidet om et laksefiskeprosjekt, som skal bidra til flere kunder fra det britiske markedet. I tillegg til et samarbeid om markedsføring, har også deltagerne brukt nettverket i prosjektet til utvikling av sine produkter. Man har høstet mange positive erfaringer, og ser nå på muligheten for en videreføring etter at prosjektet avsluttes ved utgangen av 2009.

Det er mange gode argumenter for å stimulere til produktutvikling innen norsk laksefiske, og markedsføringen i utlandet. I et brev fra Norske Lakseelver heter det blant annet; "Villaksen er en sentral del av merkevaren Norge, og for norske og internasjonale sportsfiskere er stor villaks noe eksotisk og særegent. Norge kan tilby på linje med fjell, fjorder og midnattssol. I tillegg til å jobbe med enkelttilbydere er det behov for en vassdragsvis koordinering av laksefiske tilbudet. Dette er for å sikre et variert spekter av laksefiske for å møte ulike segmenter i laksefiskemarkedet; lokale fiskere, tilreisende nordmenn og betalingssterke grupper som ønsker større grad av tilrettelegging mm."

Utgiver: Norges Skogeierforbund

ISSN: 1500-2047

Utvikling og redaksjonell
produksjon SKOGeieren

Lay out
Trond Brudevold

Redaktør
Øyvind Wang, tlf 91 69 88 57

Adresse
Norges Skogeierforbund
P.B. 1432 Vika, 0115 Oslo

Trykk
Naper Informasjonsindustri A/S

Neste utgave september 2009

Forsidefoto: Børre Dervo

F&V nytt

Småblank i Namsen – enestående i Europa

Småblanken er en liten laks som lever hele livet i ferskvann i den delen av Namsen som den sjøvandrende laksen ikke når. Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) har med støtte blant annet fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk (NTE) gjort en gjennomgang av tilstanden til denne helt spesielle elvestasjonære laksen.

Av Eva Thorstad og Odd Terje Sandlund, NINA

Småblanken (også kalt Namsblanken) finnes over en strekning på ca 90 km i Namsen ovenfor Nedre Fiskumfoss, som er det naturlige hinderet for den vanlige sjøvandrende laksen. Slike elvestasjonære bestander av atlantisk laks finnes ingen andre steder i Europa, og til tross for at småblanken ikke har status som egen art, står den på den norske rødlista. I forbindelse med miljøvernministerens postkortaksjon til landets kommuner om sjeldne og truede arter ble Namsskogan kommune, som er heimkommune for en stor del av bestanden, beæret med postkort om småblanken.

Kartlegging av bestanden

Namsen er et regulert vassdrag, og det foreligger planer for ytterligere utbygging. I den forbindelse har NINA i samarbeid med NTNU laget en oversikt over status for småblankbestanden i dag. Denne er basert på informasjon samlet i 1950- og 1970-åra, samt nye registreringer i 2005-2008. Gjennomgangen er støttet av NTE, og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har tidligere bidratt med støtte til feltarbeid.

2005-08 ble småblank påvist på nesten alle stasjoner hvor det ble fisket

med garn eller elektrisk fiskeapparat i hovedelva Namsen, og vi vet at det forekommer småblank langs hele strekningen av Namsen fra Nedre Fiskumfoss til Namskroken. Småblank utgjorde i gjennomsnitt en tredjedel av fangstene på garn og en femtedel av fangstene ved el-fiske. I de stillestående terskelbassengene var det tette bestander av aure, og fangstene av småblank på garn var lave. Stillestående terskelbasseng ser dermed ut til å være en type leveområde som favoriserer aure framfor småblank. Forekomsten av småblank var størst i områder med strømmende vann.

Ikke én, men flere

Småblanken består av flere genetisk ulike bestander. Den mest sannsynlige avgrensningen av disse bestandene er 1) fra Aunfoss til og med terskel Kjelmryfoss, 2) fra terskel Namsskogan til Bjørnstadfossen, 3) fra Bjørnstadfossen til samløp Mellingselva, og Mellingselva. Småblanken ser ut til å ha kun

halvparten av den genetiske variasjonen man finner i den sjøvandrende laksebestanden i Namsen. Lavere genetisk variasjon gjør småblanken mer sårbar overfor miljøendringer enn det en sjøvandrende laksebestand er. Dette må sies på et generelt grunnlag, siden miljøutfordringene kan være forskjellige i ulike bestander av småblank og sjøvandrende laks. Den genetiske variasjonen hos småblank ser ikke ut til å være nevneverdig endret over den tidsperioden vi har materiale fra (fra 1950-åra til i dag).

Mulige tiltak

På grunn av terskel- og dambygging er strykeområdene på småblankens leveområder i hovedelva Namsen halvert ved at de er omgjort til stillestående terskelbasseng. Det er grunn til å tro at reduksjonen av velegnede leveområder har medført en betydelig reduksjon av den totale småblankbestanden i vassdraget. Av den 80 km lange elvestrekningen av Namsen som ble habitatkartlagt, ble 57 % av arealet klassifisert som sakteflytende, med vannhastighet lavere enn 0,2 m/s. Bestandsbevarende tiltak for småblank kan blant annet være å fjerne terskler som har demt ned strykstrekninger, utbedre konstruksjoner på terskler for å skape bedre habitat for småblank, skape habitater med grovt substrat og sterk strøm på andre strekninger, innføre minstevannføring på strekningen av Namsen oppstrøms samløpet med Mellingselva, redusere hastigheten av spredning av ørekyt nedover vassdraget og redusere risikoen for spredning av Gyrodactylus salaris og andre parasitter og sykdommer. Hvis tiltak i form av habitatforbedringer skal gjennomføres, bør dette først gjøres som pilotforsøk for å teste effekten på småblankbestanden før tiltakene gjennomføres i større skala.

Foto: Eva B. Thorstad

Foto: Eva B. Thorstad

Den ultimate fiskeopplevelse

Finnmark kan by på fine fiskeopplevelser, både når det gjelder sjøfiske, laksefiske og innlandsfiske. Mange sportsfiskere reiser hvert år på fiskeferie til dette området, og enda flere drømmer om å reise hit. Hva er det fiskerne søker etter når de reiser til Finnmark? Her presenteres noen produkter for innlandsfiske som viser hva Finnmark kan by på av fiskeopplevelser.

Tekst og foto Børre K. Dervo, NINA

Når fiskerne blir bedt om å oppgi de viktigste motivasjonene for å fiske, sier de "naturopplevelser", "stillhet og ro" og "mosjon". Fangst er også viktig, men ikke nødvendig for en vellykket fisketur. Når vi spør de samme fiskerne om å gradere ulike faktorer som er viktige for en vellykket fisketur, viser det seg at "godt fiske" skåres høyest, med "ikke for mange fiskere", "pris på fiske ift kvaliteten", "mulighetene for stor fisk" og "mulighetene for å få mye fisk" på de neste plassene (NJFFs medlemsundersøkelse). For fiskerne som er kunder hos fisketuristbedrifter på Østlandet skåres "fin natur" høyest foran "kort avstand mellom overnatting og fiskeplass". På de neste plassene kommer "hyggelig vertskap", "godt fiske" og "muligheten for stor fisk" (INNOFINN). I den siste gruppen er det en høy andel utenlandske turister. Utenlandske fisketurister ser ut til å verdsette tilrettelegging, tilgjengelighet og vertskap litt foran godt fiske. De norske turistene ser i større grad ut til å vurdere som fritidsfiskeren forøvrig i Norge, og setter godt fiske på topp.

Finnmark har det fiskerne ønsker

Ut fra kundenes preferanser burde det være gode muligheter for å lage gode fisketuristprodukter i Finnmark. Fin natur, mye stor fisk og få fiskere gir et godt ressursgrunnlag for fisketurisme. Godt fiske er et relativt begrep. Ørret og røye over kilosgrensen er ofte en magisk grense for mange. Utfordringen er nok reiseavstanden, godt vertskap og behovet for mye tilrettelegging for en vellykket fiskeopplevelse. I dag er det nok mange av fiskerne i Finnmark "villmarksturister", som i stor grad greier seg på egen hånd og er lite betalingsvillige. Våre markedsundersøkelser viser imidlertid at mange av de som kjøper tilrettelagt fiske ville få tilfredsstilt sine ønsker i Finnmark. Det burde derfor være mulig å kapre nye kunder som er villige til å betale for den tilretteleggingen som kreves.

To eksempler på tilrettelagt fiske

Fisketuristbedriften Nordlys Opplevelser AS tilbyr tilrettelagt innlandsfiske på Ifjordfjellet. En presentasjon av deres produkter og erfaringer med salg av fjellfiske etter røye og ørret

kan gi en indikasjon på mulighetene i Finnmark.

Først isfiske. Ifjordfjellet har svært mange vann hvor det ofte fanges ørret og røye over 1 kg. Fisk på 3 til 5 kg forekommer i mange vann. I perioden mars til mai er det svært fine muligheter for isfiske. Opplevelsene som Nordlys Opplevelser selger i dag, er tilrettelagte turer som kan bestå av transport, guiding, matservering og overnatting i teltleir eller gamme. Vanligvis skreddersys tur etter kundenes ønsker. Kunden blir vanligvis hentet med bil på Kirkenes flyplass. Transporten på fjellet skjer med snøskuter. På fjellet overnatter kundene i velutstyrte gammetelt eller lavvo. Det er også mulig å leie gamme. Guidetjenestene består av enkel guiding i felt og på kart, men de tilbyr også mer omfattende guiding. Matserveringen består av tradisjonell lokal mat. Det er hovedsakelig bedriftskundene som velger matservering, mens de fleste pakketurene med spesialister fra privatmarkedet velger selvhushold. Kundene trenger i utgangspunktet kun å stille med personlig utstyr på flyplassen, og få resten av turen tilrettelagt. Nordlys Opplevelser har i samarbeid med Tana Husky også prøvd ut et opplegg med hundespenn til transport både til leir og under fiske. Isfisketurene krever mye tilrettelegging og blir ofte kostbare.

Fjellfiske etter ørret og røye

Fjellfisketurene har i utgangspunktet samme innhold som vinterturene. Her skjer imidlertid transporten inn på fjellet med ATV. Sommer turistene har også i større grad mulighet for å velge ulik grad av tilrettelegging. Værforholdene gjør at etablering av leir og kravet til

velsen?

Hundekjøring gir vårfisketuren en ny dimensjon.

veit at det ikke alltid bare er å gå ut og hente seg stor fisk. En edrullig markedsføring er derfor viktig. Opplevelsene bør alltid stå ift forventningene. Ifjordfjellet har imidlertid både gode fiskebestander og mye villmark, et godt utgangspunkt for tilrettelegging og salg av fisketuristprodukter. På innlandsfiske er det nesten bare norske kunder, og godt fiske er viktig for deres valg. Erfaringene Nordlys Opplevelser har etter 4 år med salg av fjellfiske er gode.

- Vi har forsøkt å markedsføre de gode fiskemulighetene på en realistisk måte, sier Arnt-Ove Andersen, daglig leder i Nordlys Opplevelser. Vi markedsfører kilosfisken, som de fleste greier å få i løpet av ei ukes fiske. Vi forteller også at det er muligheter for å få større fisk, men den garanterer vi ikke. Når kundene kommer, så har vi ofte en gjennomgang på kartet om hvor de gode elvene og fiskevannene ligger. Der er nok av gode fiskevann, og de kan besøke nye vann hver dag i løpet av en ukes fiske.

Mange henvendelser men få kjøp

- Interessen for fjellfisket har vært veldig stor, men det har vært relativt få kjøp ift antall henvendelser, sier Arnt-Ove. - Spesielt hvis vi sammenligner med de to andre produktene vi selger, laksefiske i Tanaelva og rypejakt. Kun 1 av 15 henvendelser har ført til kjøp av fjellfiske. Pris er nok et viktig moment. De fleste sammenligner vår pris med prisen på fiskekort. En ukestur hos oss om sommeren med normalt utstyrt leir koster mellom 5000,- og 7000,- per person, avhengig av graden av tilrettelegging. Isfisketurene er en god del dyrere. Mange synes nok dette er dyrt. De kundene vi har hatt, har imidlertid blitt overrasket over kvaliteten på teltleiren. Det er i stor grad den, sammen med transport, de betaler for. Været er alltid en utfordring, men stort sett er kundene også svært fornøyde med fiskeopplevelsen.

Stort utviklingspotensiale

Nordlys Opplevelser har lært mye siden oppstarten for snart 4 år siden. De begynner også

Kundene kan leie velutstyrte gammetelt som har alt utenom personlig utstyr.

utstyr ikke er så omfattende som om vinteren. Kundene kan velge alt fra å ha alt utstyr selv og kjøpe kun transport og enkel guiding, til å leie en godt tilrettelagt teltleir med lån av utstyr og kjøp av guidetjenester. Fisketurene om sommeren har vanligvis en ukes varighet, vinterturene ofte noe kortere. For begge typer turistprodukter er villmarksopplevelsen og mulighetene for å få stor fisk viktig for salget.

Stor fisk og villmarksopplevelser

Mange søker til Finnmark pga muligheten til å få stor fisk. Mange er det nok som også opplever fisk på rundt kiloen. Langt færre er det imidlertid som når tokilosgrensa. Alle fiskere

å få en del gjenkjøp. De holder stadig på med å utvikle produkter til en riktig markedspris. Til dette har de fått drahjelp gjennom prosjektstøtte fra innlandsfiskesatsningen til Landbruks- og matdepartementet.

- Vi har mye å lære, sier Andersen. - Vi føler imidlertid at vi er ferd med å lykkes. Målet er å passere en omsetning på 200 000,- kroner på fjellfisket per år. Om 1 til 2 år er vi der, tror jeg. Suksesskriteriene er å være gode verter for kundene som kommer. Det er viktig at det vi tilbyr er så bra at de kommer til oss framfor å ordne alt selv. Vi tror at god informasjon om kvaliteten på det vi tilbyr vil få flere til å kjøpe fiskeferien hos oss.

Stilhet og ro med gode fiskevann på alle kanter og langt mellom fiskerne - sportsfiskernes drøm.

Hvordan forvalte en rådyrbestand?

Kjell-Erik Moseid

Hva vil vi oppnå med en bevisst rådyrforvaltning? Er det optimering av antall skutte dyr, altså utnyttelse av produksjonsgrunnlaget? Eller er det så enkelt at vi er opptatt av at flest mulig jegere skal ha muligheter til å komme på rådyrjakt, og trives med naturopplevelsen, selv om det kanskje ikke er så mange dyr de får felt?

Kvotefri jakt ingen snarvei

I 1994 fikk vi en reform i den offentlige rådyrforvaltningen ved at det ble åpnet for kvotefri jakt for vald over en viss minstestørrelse. Selv den daværende statssekretæren i Miljøverndepartementet trodde det skulle være en snarvei til at jegerne skulle kunne skyte flere rådyr. Dette frisleppet kom samtidig med den harde OL-vinteren, og siden den tid har avskyt-

ningen både på landsbasis og i de kvotefrie områdene generelt gått ned. Og bra er det, for kanskje lærer vi etter hvert at rådyrbestandens størrelse også er en konsekvens av det vi jegere gjør innen rammer som settes av natur, værforhold og rovdyr. Siden det er lite vi kan gjøre med de andre forholdene, blir det hva reven og vi tar ut som vi må gjøre noe med hvis vi har et ønske om å øke den lang-

Går det an å forvalte en rådyrbestand? Hva kan vi forvente å få ut av det? Har vi vært opptatt av å forvalte en tildelt fellingstillatelse, og trodd at det er å forvalte en bestand? Ja, det er spørsmål det går an å stille seg.

Av Vidar Holthe

siktige avkastningen tilbake til det den var for 15 - 20 år siden.

Store forskjeller

Norge er et langstrakt land, men ikke bare det. I rådyrsammenheng er det et stort skille mellom kyst og innland. De fleste kystkommuner kan ved en fornuftig avskyting ha et relativt stabilt jaktuttak på to til fem dyr per 1 000 daa jaktterreng, mens de aller færreste innlandskommuner skyter så mye som tiendeparten per samme arealenhet, kommunen sett under ett. På enkelte større øyer kan en vedvarende avskyting ligge over ti rådyr per 1 000 daa, uten at jeg kjenner til at noe fastlandsområde, uansett frodighet, kommer opp i slike tettheter. Forskjellene er altså store. Vi kan godt slå fast at vi har mer enn 80 % av Norges rådyr på 20 % av utbredelsesarealet, mens vi har mindre enn 20 % på de resterende 80 %. For eksempel har Follo-kommunene ved Oslofjorden en rådyrtetthet som er flere hundre ganger den de har i Stor-Elvdal. Da kan man jo undres på hva grunnlaget er for å foreslå vår jakt på bukk i Østerdalen. Det blir ikke flere dyr å skyte av den grunn, og noe utleieobjekt med kvalitetsgaranti er det vanskelig å se for seg.

Fellingstillatelsen er ikke en kvote som må fylles

Jeg skal være den første til å hevde at vi bør ha jakttider som åpner for jakt i hele den delen av året når byttet oppleves som attraktivt, og så lenge jaktutøvelsen ikke har uønskete, negative konsekvenser for viltet. Antallet vi skyter må så bestemmes av rettighetshaver eller det offentlige gjennom bestandsplaner og tildelinger.

For rådyrjakt er det imidlertid lite med incitamenter for at grunneierne skal inngå et forpliktende bestandsplansarbeid over store nok enheter til at de kan forvalte "sin egen" rådyrbestand. Med den eiendomsstrukturen vi har i de fleste deler av landet, og med de allerede ganske lange jakttidene, finner mange at det er mer å hente på å få fellingstillatelse på ett eller to rådyr på sin egen lille eiendom, for så å sitte der og vente og håpe på en bukk. Alternativet er å gå inn i et bestandsplansarbeid og bare få muligheten til å skyte bukk hvert annet eller tredje år.

Er fellingstillatelsen fra kommunene meningsløs, da? Nei, men den er ikke en kvote i den forstand vi kjenner det fra elg- og villreinjakt. Fellingstillatelsen og minstearealet for rådyrjakt må ses på som en adgang til å starte på rådyrjakt, og en begrensning slik at det ikke skjer en meningsløs overbeskatning på eiendommer og arealer som langt fra produserer en tilvekst på ett rådyr i året.

Beskatning må stå i forhold til produksjon

Norges Jeger- og Fiskerforbund har fra tid til annen lansert uttrykket om at "den som skal høste, må også så!". Forståelsen er at jegere også må drive viltstell. Et langt bedre forsvar for jakten er at beskatningen må stå i forhold til produksjonen på terrenget, altså at vi ikke skal lokke til oss og forsøke å skyte alt vi kommer over på alt for små terreng. Ser vi hen til Sør-Sverige og deler av Danmark, er avskytingen og bestandstettheten enkelte steder mer avhengig av eiendomsstrukturen på jaktterrengene enn på rådyrboniteten. I to land uten fellingstillatelsessystem for rådyrjakt og med liten erfaring for forpliktende jaksamarbeid mellom grunneierne (gjelder ikke resten av Sverige), rekker man lokalt å overbeskatte rådyrene på alle de små eiendommene. Hvis målet er forvaltning av en ressurs, er dette neppe noen ønsket situasjon. Hvis målsettingen er at flest mulig jegere skal få slippe til og hygge seg i skogen med de sjanser som måtte by seg, så er det derimot både et ubyråkratisk og godt opplegg.

Sammenligningen mellom Østerdalen og Follo

Med en glissen rådyrbestand, som også "kommer og går" de enkelte årene, avhengig av vintersituasjonen og tilstedeværelsen av gaupe, så må det praktiske rådet for en jaktforvaltning være: Se på rådyret som en tilfeldig forekomst eller bonus mer enn som en planmessig forvaltet ressurs. Gled deg over muligheten til å felle et dyr når muligheten byr seg. Spar voksne og produktive hunndyr/geiter når du har valget, men lag ikke alt for mange innviklede avskytingsregler. Vinterføring kan være "lønnsomt" for den enkelte jaktrettshaver, og også like engasjerende som et hvilket som helst fuglebrett. Det er imidlertid ingen oppgave for den offentlige viltforvaltningen, og strevet kan fort forspilles av en forbigående gaupe, selv om den tar det den skal ha uansett.

For det rådyrtette Follo er det derimot vesentlig hvilke og hvor mange dyr som går igjen etter at årets jakt er avsluttet. Det er lettere å telle det som ligger i fryseboksen, men

det teller mer hva som er igjen i skogen.

Verken kommuner/viltneemnder eller viltforvaltere kan si hvor stor bestanden er i en kommune eller på et vald. I forskningssammenheng er det utviklet en del metoder for direkte og indirekte å bestemme bestandstørrelse også for rådyr. For den praktiske beslutningstaker på det enkelte vald eller terreng er det ikke noe av dette som er rimelig anvendelig i dag. Det gjør neppe heller så mye, da det er den årlige tilgjengelige tilveksten i rådyrbestanden som er det viktige for jegeierne, ikke den stående kapitalen. Om man har 100 rådyr med 60 % tilvekst, eller 400 rådyr med 15 % tilvekst, så er det det første som gir mest å høste.

Alt kan telles og måles

Viltforvaltningen her i landet har hatt stor suksess med sett elg og sett hjort, både som prognoseverktøy og som pedagogisk verktøy for å motivere og overbevise rettighetshavere og jegere om passende jaktuttak. For den praktiske beslutning og gjennomføring i rådyrforvaltningen har undertegnede slett ikke de samme forventninger om et sett rådyr. Innendingene er bl.a. som følger: Jakttiden strekker seg over fire og en halv måned (det blir 136 linjer på skjemaet). Skjemaet skal føres av mange enkeltjegere (ikke lagsjakt som for elg og hjort) hver gang man har vært ute på rådyrjakt. Dette skjer litt nå og da, og alt er ikke målrettet rådyrjakt, slett ikke når dyr felles heller. Bruk av jagende hund gir samme bilde enten det er to eller femten dyr i skogen, idet hunden har samme losdyret enten det er en tett eller glissen bestand. Som for kryssing av sporlinjer (triangeltakseringer) eller telling av møkkhauger på prøveflater, gir det tallverdier som gjør at vi kan slå fast at det er tettere med rådyr ved Fredrikstad enn ved Eidsvoll. Men hva hjelper det? Det gir ikke den enkelte jaktrettshaver eller det enkelte drifts-

planområde en presisjon som støtte for om de til neste år bør øke avskytingen fra 12 til 16 eller 18 rådyr.

Vårtellinger på innmark har heller ikke vist seg å gi noen sammenlignbare verdier om bestandstørrelsen. Dette fordi en langt mindre andel av rådyrbestanden i en kommune eller et distrikt søker inn på innmark enn hva som er tilfellet for hjort.

Forsøk med telling av lam

Noe som burde være nyttig, er å telle andelen åringer (lam som har overlevd vinteren) blant de dyrene som søker inn på innmark på vårveldene. Praktisk utprøving i noen kommuner har imidlertid vist at selv godt motiverte jegere ikke er i stand til å skille de enkelte aldersklassene med stor nok sikkerhet til at tellingene kan brukes til noe som helst.

Tilveksten, derimot, kan vi få et begrep om på en enkel måte. Telling av lam/kje per geit i august-september gir gode indikasjoner på hvordan årets overlevelse av lam har vært. Da er de lammene som ikke klarte de første dagene etter at mordret har vært gjennom en hard vinter, bukket under. Likedan har rev og forhøstere tatt det de skal ta. Tilbake er den tilveksten som jegerne kan være med å høste av.

Dødlighet i rådyrbestanden

I en rådyrartikkel i 2006-utgaven av "Hjorteviltet" fikk vi et klart bilde av hvor hardt andre

dødelighetsfaktorer kan slå i en rådyrbestand. Her i landet ser drektighetstall fra flere distrikter og perioder ut til å ligge på ca. 2,3 fostre per voksen rå/geit, litt lavere for de som skal sette lam første gang som to-åringer og enda noe lavere for de aller eldste. I tette rådyrbestander i England og på kontinentet ligger disse verdiene nede på 1,5 fostre per rå.

Da reveskabben herjet på sitt verste, kunne opp mot to av disse fostrene være spreke lam i august/september. Nå er overlevelsen kanskje bare 1,0 til 1,5 lam per voksen rå/geit frem til jaktstartsstart.

Fra gaupe/ rådyrundersøkelsene til Norsk institutt for naturforvaltning vet vi at i de mer produktive områdene på Østlandet kan jakt og annen menneskeforvoldt dødelighet stå for over 60 % av dødeligheten i en rådyrbestand. Dette stemmer med tilsvarende tall fra Tyskland og Danmark. Rådyr kommer her litt i en mellomstilling mellom elg og småvilt. Hos

elg står jakten for nær 90 % av dødeligheten, mens jaktuttaket hos vanlige småviltarter ofte ikke er mer enn 20–50 % av dødeligheten.

Forholdet mellom uttaket av bukker og hundyr

I Follo er bukkejakten svært attraktiv og ganske effektiv. Merker vi at det nesten ikke felles voksne bukker, og at det blant trafikkpåkjørte dyr (irregulær avgang) er et kjønnsforhold på mer enn to hundyr for hver gang det ryker med en bukk, og denne dessuten nesten konsekvent er en ett-års bukk, ja, da har vi indikasjoner på at jaktuttaket på bukker er nesten så hardt det kan være.

I Danmark skyter de litt over 50 % av sine 100 000 skutte rådyr som bukker i bukkejakten, pluss noen få bukker i selskapsjaktene om høsten. Men så er da også aldersstrukturen blant bukkene slik at de i gjennomsnitt bare er halvparten så gamle som geitene.

Har man over større områder presset hanndyrsegmentet så hardt at det ikke er flere å finne, og det felles langt flere ett-års bukker enn eldre bukker, bør man holde igjen på uttaket! Hvis mange ungdyr i jaktuttaket skyldes en bevisst rettet avskyting hvor man ser at man har godt voksne dyr på terrenget, men bevisst sparer dem, så er det bra, og da skal man fortsette med det. Har man altså skutt så mange bukker i bestandsplanområdet som det er forsvarlig, bør en tommelfingerregel være at man da kan gjøre et uttak på halvparten så mange

hundyr. Hvor mange kje man vil felle, avhenger av tilveksten det enkelte år, hvorvidt man etter noen harde vintre vil la bestanden øke eller om man vil høste så mye som mulig. Altså en forsiktig hundyravskyting som gir en annen aldersfordeling blant de produktive geitene, og fordi det er flere av dem, vil flere gå med i trafikken. Blant kjeene kan avskytingen være fra 0 til 60 % i det samlede jaktuttaket.

Ett-dyrs terreng er lik bukk?

Mange jeger skyter av at de bare skyter bukker. Har de et terreng med fellingsstillatelse på bare ett, to eller tre dyr, er det fullt mulig år etter år bare å felle bukk. Det er ikke nødvendigvis noe prektig i en slik avskytingsprofil. Antakelig baseres beskatningen på at nye bukker trekker til eller kommer innom terrenget neste år. Man jakter altså delvis på naboens bestand. Alternativt er det så mye dyr i distriktet at avskytingen er forsvarlig, men da er det også en halvdel av bestanden som ikke beskattes, og det er hundyrsegmentet, da dyr som er født slik at det "huker seg ned og tisser bak" ikke kan finnes igjen med gevir i bukkejakten.

Fordelingen bukk – geit - kje

En god regel er aldri å skyte en voksen førende geit uten også å felle kjeet. Ut over det er det ingen nødvendighet å legge noen beskatning på kjeene, men det vil ofte være "lønnsomt" hvis man gjennom jakt vil ha størst mulig avkastning av en rådyrbestand. Har den foregående vinteren vært ekstra hard, eller om rødreven har stukket av med en stor del av årets kje, er ethvert dyr som er uskutt lille julaften av verdi for den fremtidige bestandsutviklingen. Over en lengre tidsperiode kan man velge en avskytingsprofil innenfor 30–50 % bukker, 20 % hundyr, ett år og eldre, og 30–50 % kje. Av bukkens alder, de sette og de skutte, får man en indikasjon på hvor hardt jakttrykket er i kulturlandskapet. Av antall kje per geit får man en indikasjon på overlevelsen og dermed nettotilveksten som det kan høstes av.

Bedre forvaltning er målet for alle

Engasjement, meninger og kanskje litt kunnskap, også erfaringsbasert, kan være grunnlag for mange diskusjoner om en mer aktiv forvaltning av rådyrbestandene og ikke bare en forvaltning av en fellingsstillatelse på et visst antall dyr, som havner i postkassen. Pass bare på at ikke de konservative meningene får dominere så mye i diskusjonen at det bare ender opp med en masse restriksjoner og påbud for den praktiske jaktutøvelsen. Med vår hukommelse ser det ut til at vi alle tror at den rådyrbestanden vi hadde rett før OL på Lillehammer i 1994, med en årlig avskyting rapportert til nærmere 60 000 rådyr, var en normalsituasjon. Sjekk da jaktstatistikken og finn det året vi første gang skjøt mer enn 10 000 rådyr her i landet. Med rev, gaupe og langt dyktigere og mer utholdne rådyrjegere er det fornuftig at vi har en plan med hva vi gjør med rådyravskytingen, og at vi følger den planen vi er blitt enige om.

Finanskrisen og salg av jakt og fiske.

Mens finanskrisen rir forskjellige næringer som en mare, er det fortsatt lite snakk om hvordan den vil påvirke etterspørselen etter jakt og fiske. Tall fra reiselivsnæringen viser også tegn på stagnasjon, kanskje særlig for internasjonal trafikk og det såkalte forretningsmarkedet (arbeidsreiser og kurs/konferanse) Antall overnattinger på norske hoteller gikk eksempelvis ned med 10 % i årets to første måneder sammenlignet med samme periode 2008.

Av Øyvind Wang

For å lodde stemningen ved inngangen til sesongen har vi tatt en ringerunde til et knippe større kommersielle aktører. Selv om det varierer litt mellom typen produkter og markeder, er signalene relativt entydige: Det er så langt ikke mulig å påvise noen massiv svikt i etterspørselen i denne delen av reiselivsbransjen.

Laksefisket påvirkes

Dersom noen skulle merke krisen må det vel være lakseelvene med sine eksklusive tilbud til norske næringslivsledere og russiske oligarker som ankommer distrikt-Norge i private jettfly. Begge grupper med sigarføring i knehøyde og behov for tøffere prioriteringer.

Daglig leder Torfinn Evensen i Norske Lakseelver skisserer et noe mer sammensatt bilde. – Riktignok opplever man en noe lavere etterspørsel etter de mest eksklusive pakkene i bedriftsmarkedet. Etterspørselen etter laksefiske er imidlertid minst like stor som før, og flere som jobber mot næringslivet forenkler nå pakkene slik at prisene kan justeres noe ned. For mindre tilrettelagte produkter i privatmarkedet merker vi ingen tilbakegang, heller tvert i mot, sier Evensen. – Vi tror at den lidenskaplige laksefiskeren velger bort andre ting dersom det skal spares, og det ser også ut til at en del av de som før har reist til eksotiske destinasjoner for å fiske i år i større grad ser mot de norske tilbudene.

Tidlige bestillinger fra Tyskland

Operatøren DinTur har 90 % av sin omsetning fra det internasjonale markedet, og håndterte

i 2008 bestillinger for ca 70 mill kr gjennom sitt system. Ukesopphold i Norge med fiske, jakt og andre naturbaserte opplevelser, selger i følge daglig leder Gunnar Almlid fortsatt meget bra.

– Ettersom særlig tyskerne bestiller sine reiser tidlig, kan vi allerede nå med ganske stor sikkerhet si hvordan våre tall blir i 2009, sier Almlid. – Jeg ønsker ikke å gå ut med noen eksakte tall, men ser i hvert fall at vi også i år får en pen vekst i omsetningen. – Vi har så smått startet salget for 2010, og må jo innrømme at vi er veldig spente på utviklingen utover høsten. Men foreløpige ser vi altså ingen tegn til noen dramatisk svikt.

Ingen nedgang i kortsalg

Den største norske aktøren innen salg av jakt og fiskekort på internett, Inatur, har i motsetning til DinTur nesten all sin omsetning i det norske markedet. Daglig leder Per Olav Tyldum er så langt optimistisk med tanke på årets sesong, og også han tror på en vekst sammenlignet med i fjor.

– Det er selvsagt tidlig på året for å si noe om det totale kortsalg, men vi har noen indi-

kasjoner om retningen, sier Tyldum. – Først og fremst gjelder dette for antallet personer som løser fiskeravgift. Vi har her hatt en hyggelig vekst så langt i år, og tolker dette som et signal på at folk har tenkt seg til elvene også i 2009. Når det gjelder jakt er det heller ingen ting som tyder på at interessen er dalende. Salget av kort for småviltjakt startet hos oss den 1. april, og ser så langt ut til å gå riktig bra. Etterspørselen etter storvilt er også god, så alt i alt må jeg konkludere med at krisen ikke ser ut til å få noen negativ effekt på vår virksomhet.

Jaktmarkedet holder koken

Løvenskiold-Vækerø er en stor aktør innen jakt i Osloområdet, og selger flere typer produkter i forskjellige markeder. De har et omfattende tilbud av terrengleie for småviltjakt og skogskoier, men tilbyr også jaktpakker med høy foredlingsgrad på elg, bever og rådyr.

– Hos oss har vi ikke merket noen nedgang i etterspørsel, verken generelt eller i forhold til de enkelte tilbudene, sier Rune Jensen hos Løveskiold. – De tilrettelagte pakkene selges i bedriftsmarkedet med hovedvekt på Norge,

Sverige, Tyskland og Danmark, og vi må innrømme at vi som følge av finanskrisen har vært litt ekstra aktive mot potensielle kunder. Men vi ligger da også, så langt, godt foran fjorårets tall med hensyn til omsetning. Jeg kan derfor si at de som i år skal ha tak i de gode jakttilbudene faktisk må være raske. Kommer man slengende i august vil det sannsynligvis være for sent.

Kundeundersøkelse blant fisketuristbedrifter i 2008

Prosjektet INNOFINN har kartlagt fisketurister hos et utvalg av fisketuristbedrifter i fylkene Hedmark, Oppland, Buskerud, Østfold og Vestfold. Bak prosjektet står Norsk Institutt for Naturforskning, Østlandsforskning, Skogbrukets Kursinstitutt og skogeierandelslagene Mjøsen Skog BA, Glommen Skog BA, Viken Skog BA og Utmarksavdelingen for Akershus og Østfold. Både kundenes utøvelse av fiske, forventninger til fiskeferien og hva de opplevde som fisketurister ble kartlagt sesongen 2007 og 2008. Resultatene fra 2008 viser svært fornøyde fisketurister.

Børre K. Dervo og Hogne Øian, NINA

2008 tilbrakte fiskerne i denne undersøkelsen i gjennomsnitt 13,2 dager på fiskeferie, fordelt på 3,2 turer. Hvis vi ser spesielt på fiskeferien som er grunnlaget for denne datainnsamlingen, varte denne i gjennomsnitt 8,3 dager. Dette er dobbelt så lenge som gjennomsnittet av alle fiskeferier informantene hadde gjennomført året før. Denne forskjellen kan muligens tilskrives at mange av fiskeferiene som blir oppgitt gjennomført i 2007 knytter seg til helger og kortere reiser. Fiskeferien som er gjenstand for denne undersøkelsen inngår, nok i de fleste tilfeller i sommerferier og i lengre reiser.

På topp i juni og juli

I gjennomsnitt ble det i løpet av fiskeferien fisket i 7,3 dager. Ser vi på alt fiske til disse fisketuristene, så ble det i 2007 fisket 2,3 dager etter laks og sjørret, 25,5 dager etter annen ferskvannsfisk og 6,7 dager etter saltvannsfisk. I sum blir dette 34,5 fiskedager i året, noe som er rundt 5 ganger så mye som for en gjennom-

snittlig fisker i Norge. Fiskeinnsatsen når en topp i juni og juli, men svært mange har en lang fiskesesong. Fiskesesongen er lengre enn perioden de fleste fisketuristbedriftene tilbyr sine produkter.

De fleste feriepakkene inneholder relativt få delprodukter. Svarene som 109 informanter har gitt på spørsmålet om hva fiskeferien, inneholdt viser at 77 % av pakkene inneholdt overnatting, mens det i 44 % av tilfellene også var inkludert fisketilattelse i prisen. Guiding og omvisning forekommer i hhv 16 og 17 prosent av feriene. 13 % av feriene inkluderte også transport, mens måltider (4%) forekommer sjelden.

Hvor fornøyd er kunden

I spørreskjema ved ankomst skulle kundene på en skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig) ta stilling til en rekke utsagn om forventninger til fiskeferien, mens de i et nytt spørreskjema ved avreise skulle ta stilling til de samme utsagnene ut fra den faktiske opplevelsen. Spør-

målene eller utsagnene er her delt inn i følgende hoveddeler: 1) fisket og fangst, 2) tilrettelegging og priser, 3) overnatting og service, 4) omgivelsene.

I gjennomsnitt gir respondentene høyere score på opplevelse enn forventninger. Dette gjelder for samtlige utsagn, og viser at kundene gjennomgående var svært fornøyde. Det positive resultatet må også sees i lys av at kundenes forventninger var store. Fisketuristene svarer i gjennomsnitt 4,1 på påstanden om at opplevelsen under fisketuren var *bedre* enn forventet. Den motsatte påstanden om at opplevelsen under fisketuren var *dårligere* enn forventet fikk en snittscore på 1,7. Vi spurte også fiskerne om de ville anbefale andre å reise til samme sted for å fiske. Om lag 95 % av de 105 respondentene som svarte på spørsmålet krysset av for ja, mens resten oppga "vet ikke", mens ingen svarte "nei". Dette indikerer at fisketuristene i denne undersøkelsen er svært fornøyd med sin fiskeferie.

Den største differansen er å finne i utsagn som angår grad av tilrettelegging, standard og vertskap, mens utsagn som angår selve fisket derimot har en tendens til å vise en lavere differanse og dermed en lavere grad av tilfredshet.

Fisket og fangst

Fisketuristene hadde høye forventninger til fisket. På en skala fra 1 til 5 ble utsagn om *godt fiske* og muligheter til å få *stor fisk* i gjennomsnitt vurdert til 4,2. Når det gjelder mulighetene for å få *mye fisk* og muligheten for å fiske etter *flere fiskearter*, uttrykkes gjennomsnittlig forventning i score på hhv 3,9 og 3,2.

Selv om forventningene til fisket var høye, ble fisketuristene ikke skuffet. Opplevelsen av å fange stor fisk overgikk forventningene med en score som var 0,3 høyere. Forventningene om mye fisk og flere arter ble også innfridd, noe som kommer til uttrykk i en opplevelsesscore som er hhv 0,2 og 0,1 høyere. Når det gjelder det mer generelle utsagnet om *godt fiske*, scorer opplevelsene i gjennomsnitt også her litt høyere enn forventningene (0,1).

Resultatene avviker noe fra kundeundersøkelsen i fra 2007 der opplevelsen av fisket ikke levde helt opp til forventningene. Bedringen i årets kundeundersøkelse kan ha flere årsaker. Ett forhold er at sesongen i 2007 var preget av mye dårlig vær, noe som i seg selv reduserer fiskeopplevelsen for mange. I tillegg kan det tenkes at bedriftenes fisketilbud generelt har blitt bedre og at markedsføring av fisketilbudet har blitt mer i samsvar med hvilket fiske man rent faktisk kan tilby. Til sist kan det spille en rolle at det i utvalget i 2008 er en mye høyere andel utenlandske turister.

Børre Dervo

Børre Dervo

Tilrettelegging og priser

Størst tilfredshet med fiskeferien kommer til uttrykk i et utsagn om god tilrettelegging. Her scorer den gjennomsnittlige opplevelsen 0,9 høyere enn forventningene. At det er kort vei fra bosted til fiskeplassen, er vurdert som meget viktig. Her har forventningene en gjennomsnittsscore på hele 4,5. Opplevelsen av denne faktoren ble imidlertid også innfridd (4,6).

Antall fiskere i området var færre enn forventet, og avstanden fra bosted til fiskeplass var også så vidt bedre enn forventet. Når det gjelder prisen på fiskekort i forhold til fiske-mulighetene, ble det oppfattet som likt det som var forventet. I gjennomsnitt var scoren på utsagn om at prisen på overnatting samsvarer med standarden marginalt høyere på opplevelse enn forventning.

Overnatting og service

Det er nærliggende å tenke seg at siden fisketurister er entusiastiske og høyt involverte i det som direkte angår fiskeopplevelsen, vil fak-

torer som angår overnatting, service og tilleggstjenester kanskje vurderes som mindre viktige. Sammen med utsagnet om fin natur, fikk imidlertid utsagnet om *et godt vertskap* høyest score (på en femdelst skala) av samtlige utsagn, både når det gjaldt forventning (4,3) og opplevelse (4,7). Tallene for utsagnene "*Vertskapet kunne veilede de besøkende slik at vi fikk en fin fiskeopplevelse*" og "*Vertskapet var hyggelig*" er nesten like høye.

Mest positivt overrasket ser det ut til at kundene var når det gjaldt bostandard: Utsagnet "*Stedet har høy bostandard*" fikk en score på bare 3,6 ved ankomst, mens det ved avreise hadde en gjennomsnittscore på hele 0,6 høyere.

Omgivelsene og andre tjenester

For fiskerne er det viktigste ved omgivelsen fin natur, at det er kort veg til fiskeplassen og at det er rikelig tilgang på gode fiskeplasser. En del ser også ut til å verdsette tilgang til butik-

ker og mulighetene for å spise på lokale serveringssteder. Når det gjelder det siste, var opplevelsene også bedre enn forventningene. Det samme gjelder det sosiale miljøet og natur-omgivelsene.

Kundene forventer høy kvalitet

Siden disse fiskeferiepakkene i stor grad henvender seg til spesialiserte fiskere, kunne man tenke seg at forhold som direkte angår selve fisket, tillegges mye større vekt enn det som har med for eksempel bostandard å gjøre. Resultatene fra denne spørreundersøkelsen viser imidlertid at kundene hadde like store forventninger til det siste. Selv om tilgang til gode fiskeplasser, mulighet til å fange stor fisk etc. er vesentlige aspekter ved fiskeferien, tillegges faktorer som et godt vertskap og gode overnattingsforhold minst like stor vekt. Følgelig virker det som de fleste kundene etterspør fiskeferiepakker som har høy kvalitet over hele spekteret.

Ål – en tapt ressurs?

Ålefiske har historisk vært interessant både som matauk og mål for sportsfiske, men fra 1970-tallet har bestanden blitt kraftig redusert. Innsiget av ål er redusert med 95 % de siste 20 årene, og Fiskeridirektoratet har som en konsekvens av dette nå foreslått en totalfredning av arten med virkning fra 1. januar 2010

Av Øyvind Wang

Den negative utviklingen for arten gjorde at ål kom med i den norske rødlista av 2006 som kritisk truet art. Bestanden er på et historisk lavmål, og flere forskere vurderer nå situasjonen som svært alvorlig. Man kan ikke peke på en enkeltstående faktor som forklaring på hvorfor den europeiske ålen nå tilsynelatende er i ferd med å forvinne. Mulig skyldes det klimaendring som påvirker havtemperaturen i gyteområdene i Sargassohavet, menneskelig overbeskatning eller en kombinasjon av disse.

Ålens liv – et mysterium

Ålen er på mange måter en svært spennende art, og man vet fortsatt ikke spesielt mye om dens unnfangelse, liv og død. Vi omtaler ålen som en ferskvannsfisk, men i viktige deler av livsløpet er den nærmere knyttet til saltvann. Selv om det ikke er funnet verken gytende ål

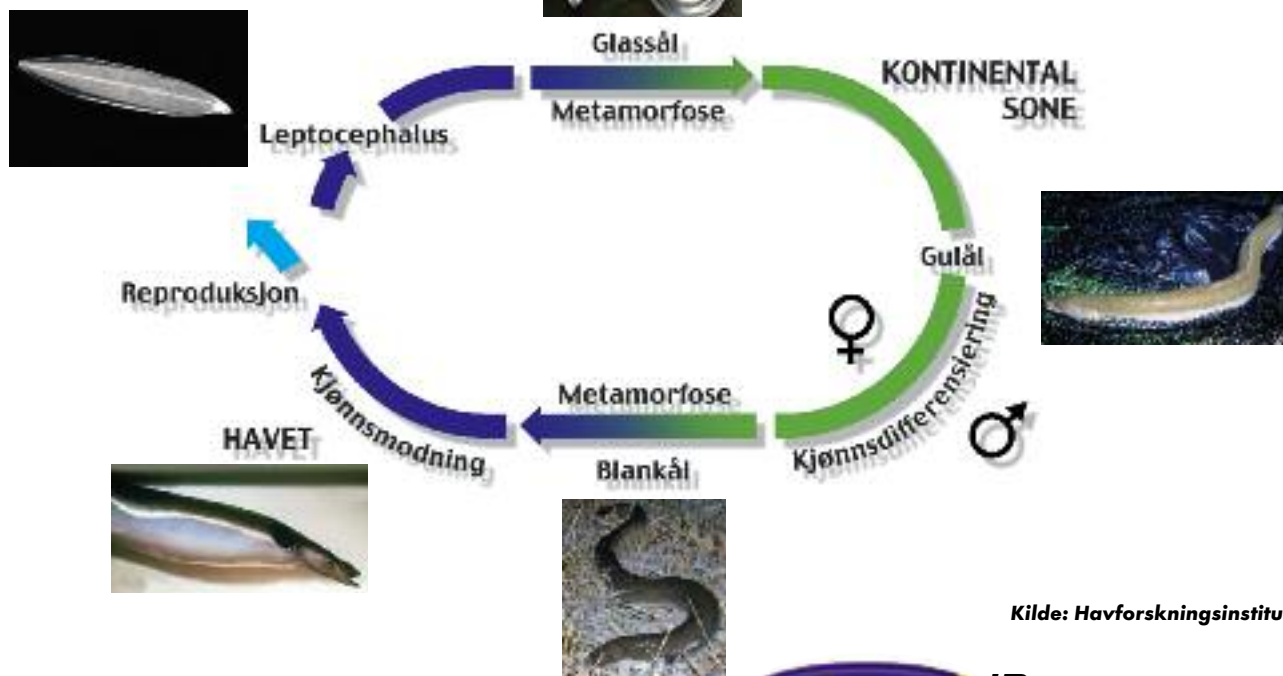
eller egg, antar man at gytingen foregår øst for Mexico i det mytiske Sargassohavet. Denne antagelsen bygger man på at det her er funnet de minste ålelarver (2,5 mm). Til tross for mangel på konkrete bevis, har man konkludert med at disse må være klekket noen dager i forveien, sannsynligvis på flere hundre meters dyp. Som larve starter den deretter ferden i havstrømmene mot kystene i Europa og Nord-Afrika.

Tilværelsen i Norge

Man antar at turen frem til den norske kontinentalsokkelen tar 1-2 år, men herom strides også de lærde. Når larvene nærmer seg kysten, gjennomgår de en metamorfose og forvandles til små glassål. Etter hvert deler de seg i to grupper; en del av ålene vandrer opp i elvene, mens resten blir igjen i havet og lever resten av livet som saltvannsfisk. De som går opp elvene, endrer utseende og blir til det vi kaller gulål. Etter 10-25 år i ferskvann forbe-

Modell (ålens livsyklus)

Kilde: Havforskningsinstituttet

reder ålen seg på sin siste fase, og endrer nok en gang utseende fra gulål til blankål. Den svømmer etter hvert tilbake til havet og forsvinner deretter bokstavelig talt sporløst. Hva som skjer etter den har forlatt vår kyst, er fortsatt et mysterium. Man har forsøkt å merke ål på vei ut, men disse har visstnok forsvunnet fra radaren på et uforklarlig vis. Selv om ingen noensinne har fanget eller sett en gyteklar ål på vei til Sargassohavet, antar man altså at den etter hvert når frem dit for å gjøre sin siste innsats for artens overlevelse.

Fangst av ål i Norge

Mesteparten av ålen som fanges i Norge går til eksport. Går man til de historiske kildene som beskriver ålefisket på 1800 tallet, ser man at det også den gang var etterspørselen fra utlandet som motiverte fiskerne i Norge. Etter alt å dømme ble ålefiske som næring først utviklet i Agderfylkene, ved at danske oppkjøpere

kom med spesialbygde båter som fraktet ålen levende tilbake over Skagerak. Etter hvert ble fisket en betydelig attåttnæring langs hele kysten i fra svenskegrensa i sør til Trøndelag i nord. De registrerte fangstene har variert mye de siste hundre årene, med 700 tonn i 1933 som en foreløpig topp. I 2007 var fangsten sunket til i underkant av 200 tonn, med en pris til fiskeren på rundt 45 kroner pr kg. Man anslår at ca 200 – 300 norske fiskere i dag har kommersielt ålefiske i havet som en del av sitt næringsgrunnlag.

Stort i Europa

Innenfor EU regner man med at nesten 25.000 fiskere beskatter ål på en eller annen måte. Bare i Frankrike er det over 1.000 fartøyer som driver med fiske etter glassål i elvemunningene. Mye av glassålen som fiskes opp i særlig Spania og Frankrike, leveres videre til oppdrett i Asia. I 1998 eksporterte man for

eksempel ca 1 milliard glassål til dette formålet. Det drives også et relativt stort fritidsfiske etter gulål i elvene og blankål ved kysten. Også innen EU er man selvsagt svært bekymret for utviklingen i en bestand hvor fisket er kraftig redusert i løpet av de siste 15 årene. Fra rundt 8.000 tonn i 1993 til 2.000 tonn i 2006; en nedgang på 75 %.

Totalfredning neste

Tiltak har vært diskutert en stund, men det har vært delte oppfatninger om veien videre. En arbeidsgruppe nedsatt av Fiskeridirektoratet anbefalte egentlig en mindre radikal løsning, med reduksjon i det kommersielle fisket i havet som basis. Innspillene i høringsrunden var allikevel såpass entydige at man i det endelige forslaget noe overraskende gikk inn for en totalfredning.

- Vi har levert vårt forslag om totalfredning til Fiskeridepartementet, men kan ikke si noe ▶

om når det endelige vedtaket kommer, sier Anne Kjos Veim i Fiskeridirektoratet. Ettersom ålen lever både i saltvann og ferskvann er også forvaltningsansvaret i Norge delt mellom Fiskeridirektoratet og Direktoratet for naturforvaltning.

- Forslaget som nå er lansert, gjelder derfor i utgangspunktet bare for saltvann, men det anbefales at det også utarbeides et forslag om vern i ferskvann, sier Anne Kjos Veim. Her snakker man altså om totalfredning i ordets rette forstand; både i saltvann og ferskvann, både i forhold til kommersielt fiske og fritidsfiske.

Slutt i ferskvann allerede i år?

Direktoratet for naturforvaltning ønsker å følge opp med tiltak i ferskvann, og det kan her gå mot en stopp i alt ålefiske allerede fra sommeren 2009. Dette kan det muligens bli praktisk vanskelig å gjennomføre. Fornuftige overgangsordninger må i hvert fall kunne tillempes, eksempelvis for småskala reiselivsaktører som selger pakketilbud som inkluderer ålefiske. Det virker mer sannsynlig at regelverket samordnes, slik at en fredning trår i kraft samtidig i ferskvann og saltvann med virkning fra og med 1. januar 2010. På lik linje med flere andre truede arter vil det også bli utviklet en handlingsplan for ålen, som vil omhandle forvaltning både i salt- og ferskvann.

Fredning bare i Norge

I et større perspektiv er beskatningen i Norge svært beskjeden. Storstilt fiske både på vok-

sen ål og glassål i europeiske elvemunninger har sannsynligvis større effekt på bestandens utvikling.

- Vi er fullstendig klar over at vi i Norge ikke alene kan redde ålen, sier Anne Kjos Veim. - Vi må huske at problemstillingen så absolutt er på agendaen også i andre land, og vi vil bruke de muligheter vi har til påvirkning for å få myndighetene i EU til å innføre en fredning i hele Europa. Det vil uansett bli en evaluering i 2012, som forhåpentligvis vil gi oss noen svar om effekten av tiltaket.

Alvorlige konsekvenser for enkelte

Rolf Stamnestrø på Sinnes ved Rovatnet lengst syd på trøndelagskysten, har investert ca 500.000,- kroner i et utleiehus beregnet på utenlandske ålefiskere.

- Dette kom som et sjokk på meg, sier Stamnestrø. - Jeg har blitt oppmuntret av Innovasjon Norge til å satse på utvikling av ålefiske som reiselivsprodukt, men dette vil jo selvsagt slå beina under min virksomhet. - Uttaket av ål som mine gjester foretar, er jo minimalt og vi har lokalt heller ikke merket noe nedgang i bestanden.

Alle forstår behovet for å verne ålen, men det bør åpnes for å gi konsesjon til fortsatt fiske i enkelte spesielle tilfeller. Som for Stamnestrø snakker vi tross alt om beskjedne uttak, men dette kan utgjøre en viktig del av næringsgrunnlaget for de gardbrukerne det gjelder. Man skal heller ikke glemme at ålefiske har en kulturhistorisk verdi, som disse få gjenværende entusiastene er med på å bringe videre.

Noen særtrekk ved

ÅLEN

➤ En særegen gjellefunksjon og et tykt slimlag, gjør at å len kan oppholde seg en periode på land. Dette gjør at den velger en annen taktikk enn laksen når den skal forsere fosser; den krabber rett og slett ut av vannet og rundt hindringen.

➤ Ålen er en av få fiskeslag som kan svømme baklengs.

➤ Blodet til å len er giftig, men effekten forsvinner når den kokes eller stekes. Man bør ved fangst unngå å leblod i åpne sår, og den anbefales ikke som sushi.

➤ Ålen er så godt som altetende; fisk, insektlarver, muslinger, frosk, andunger, mark og kreps står blant annet på menyen. At den er en beryktet å tseleter, og at man av den grunn visstnok bruker hele storfe- og hestehoder i tau som fangstmetode enkelte steder i Europa, er med på å styrke enkeltes oppfatning av å len som en mindre tiltalende fisk.

Kilde: Havforskningsinstituttet

Stor interesse for Naturarven som verdiskaper

Regjeringen ønsker gjennom programmet naturarven å bruke 10 mill kroner på lokale prosjekter som vil bruke vernede områder til lokal verdiskaping. Midlene kommer fra Miljøverndepartementet og Kommunal- og Regionaldepartementet. Programmet drives av Direktoratet for naturforvaltning og skal etter planen gå over fem år. Prosjektleder Reidar Dahl sier at interessen for programmet har vært meget stor, og at det ved utlysningen i januar kom inn hele 56 prosjektskisser. I runde nummer to har man invitert 16 av disse til å levere fullstendige prosjektbeskrivelser, som igjen skal reduseres til maksimalt 10 prosjekter som får støtte gjennom programmet. En første presentasjon av "vinnerne" vil være tilgjengelig på hjemmesidene til Miljøverndepartementet og/eller Direktoratet for naturforvaltning.

Villreinen på Dovre med GPS

Som ledd i et større FoU-prosjekt er nå 13 villrein i Snøhettaområdet og 6 rein i Rondane utstyrt med GPS-sender. Prosjektet fokuserer på villrein, ferdsel og næringsutvikling i området, og formålet med merking er å kartlegge reinens bevegelsesmønstre og arealbruk. Hver tredje time de neste to årene skal senderne overføre informasjon om villreins bevegelser. Man håper at resultatene vil gi ny kunnskap som skal bidra til å besvare en rekke forvaltningsrelaterte spørsmål. Prosjektet utføres av Norsk institutt for naturforskning (NINA) på oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning.

DinTur trenger flere produkter

Den nasjonale satsingen på innlandsfiske begynner å gi resultater, og DinTur etterlyser nå flere grunneiere som er interesserte i å være med på utvikling av produkter for salg i det internasjonale markedet. Pakkene som selges består av husvære (selv-hushold) kombinert med et fisketilbud. Relativt kort avstand mellom husværet og fisket, vil selvsagt være en fordel. DinTur melder om særlig stor etterspørsel etter gjeddefiske, og er spesielt på jakt etter denne typen produkter i østlandsområdet. Andre typer fiske med god kvalitet er selvsagt også aktuelt, og DinTur etterstreber en god geografisk spredning på sin portefølje. Interesserte kan ta kontakt med Bjørn Knutslid i DinTur, på tlf 91 164073 eller e-post; knutslid@dintur.no.

Vindkraft og fugleliv

Siden august 2005 er det funnet 23 kollisjonsdrepte havørn i vindkraftverket på Smøla. Variasjonen i antall funn per år er stor, fra 2 individ i 2007 til 9 individ i 2008.

Et prosjekt i regi av NINA vurderer nå forskjellige tiltak som kan bidra til at ørn og andre fugler ikke kommer så nært inn mot turbinene at de blir truffet av rotorbladene eller negativt påvirket av for eksempel turbulen-

sen i luften som dannes i bakkant av rotorbladene. Aktuelle metoder som vil bli prøvd ut er hurtig blinkende lys og kontrastmaling på rotorbladene. En av utfordringene er å finne tiltak som virker positivt på flere fuglearter. Fugler er svært forskjellige både hva angår syn, aerodynamiske ferdigheter og andre forhold som er med å regulere hvor utsatt de er for vindturbiner. Kilde: NINA.

Studietur til Slovenia

Det nasjonale prosjektet Fisketurisme innland, i regi av Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund, arrangerer 7. - 11. oktober studietur til Slovenia. På prosjektets hjemmesider står det at man "... har valgt Slovenia som destinasjon for studieturen, fordi naturen og fisket i dette landet har visse likhetstrekk med Norge. Samtidig har de en spennende tilnærming til utviklingen av fisketurisme, med en flora av flere svært profesjonelle tilbydere som kan gi verdifulle impulser til det videre arbeidet i Norge". Turen vil fokusere spesielt på fluefiske, og prisen er kr 7.500,- pr. person. Mer informasjon om turen finner du på www.fisketurismeinnland.no